

7. PERHOSTEN KÄSITTELY ELI PREPAROINTI

Perhosten preparoinnin tarkoitus on tehdä pyydystetystä perhosesta kokoelmayksilö. Paitsi, että huolella preparoitu yksilö on esteettisesti miellyttävän näköinen, se myös helpottaa yksilön tunnistamista, koska tuntomerkit ovat silloin hyvin näkyvissä. Perhosten käsittelyssä on muistettava, että perhosten siipiä peittävät siipisuomut irtoavat pienimmästäkin kosketuksesta. Siksi suuria ja pieniä perhosia on syytä käsitellä samalla huolella. Myös kuivat tuntosarvet ja jalat katkeavat herkästi.

Neulaaminen

Myrkkypullostasta otetun kuolleen perhosen käsittely alkaa neulaamisella. Perhosen ruumiista otetaan pinseteillä tukeva ote, ja neula työnnetään keskiruumiin keskeltä läpi siten, että perhonen on joka suunnasta katsottuna kohtisuorassa neulaan nähden. Perhonen nostetaan neulan yläosaan niin, että yksi kolmasosa neulasta jää ruumiin yläpuolelle. Missään vaiheessa neulaamista siipiin ei saa koskea. Jos perhosen siivet ovat ylhäällä ruumiin päälle nostettuna, ne saadaan preparoinnin helpottamiseksi laskeutumaan puristamalla pinseteillä varovasti keskiruumista siipien tyven alapuolelta perhosta edestä katsottuna.

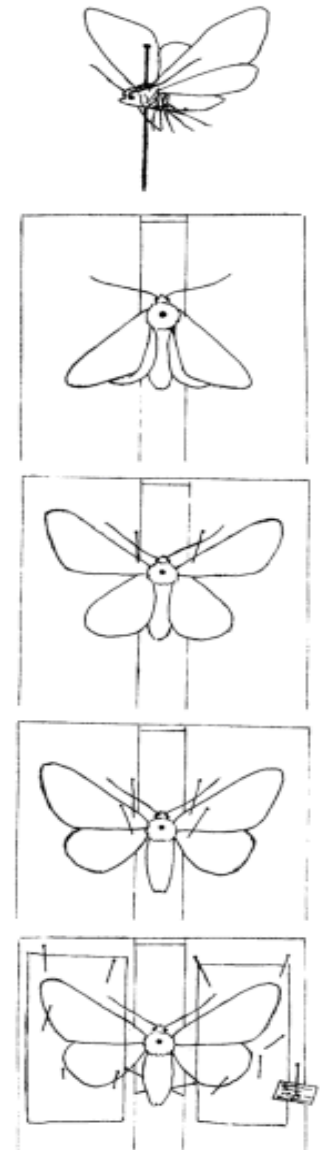
Neulaamiseen käytetään hyönteisneuloja, joita on saatavissa eri vahvuisia. Neulojen paksuudet ilmoitetaan numeroilla: mitä suurempi numero, sitä paksumpi neula. Hoikkaruumiisille perhosille, kuten pienille mittareille, käytetään ohuita neuloja (numerot 00, 0 ja 1). Paksuruumiisille, kuten isoille yökkösille ja kiitäjille, käytetään paksuja neuloja (numerot 2, 3, 4). Pienimmille pikkuperhosille käytetään ns. mikroneuloja, jotka ovat erittäin ohuita (paksuudet 0.10, 0.15 ja 0.20mm). Mikroneulat ovat lyhyempiä kuin normaalit hyönteisneulat, joten mikroneuloille neulatut yksilöt kiinnitetään normaaliin hyönteisneulaan pistettyyn styroksipalaseen.

Levittäminen

Jotkut harrastajat tyytyvät pelkästään neulaamaan perhoset, mutta levitettyä perhosta on mukavampi tarkastella ja tuntomerkitkin näkyvät paremmin kuin lepoasennossa. Neulattu ja tuore perhonen painetaan levityslautaan niin, että ruumis asettuu laudan keskellä olevaan rakkoon. Siipien tyvien tulee olla ovat samassa tasossa laudan yläpinnan kanssa. On syytä tarkistaa, ettei siipien alla ole jalkoja. Siivet levitetään siten, että ohut hyönteisneula painetaan kevyesti ensin toisen etusiiven paksujen siipisuonten takaa siiven läpi ja neulan avulla siipeä liikutetaan eteenpäin, kunnes siiven takareuna on suorassa kulmassa ruumiiseen nähden. Siipi tuetaan paikoilleen painamalla neula kiinni levyyosaan. Tämän jälkeen siirretään toinenkin etusiipi vastaavasti. Sen jälkeen takasiivet nostetaan sen verran eteenpäin, että ne ovat siirtyneet kokonaan takaruumiin päältä pois. Takasiipien etureunan tulee jäädä etusiipien takareunan alle.

Näiden vaiheiden jälkeen perhosen siipien päälle pingotetaan levitysliuskat, jotka voi leikata esimerkiksi leivinpaperista. Liuskojen tulee peittää mahdollisimman paljon siipien pinta-alasta. Liuska kiinnitetään hyönteisneuloilla ensin etusiipien etureunan edestä taaksepäin edeten siten, että koko siipi on "prässissä". Huomaa, että liuskojen kiinnitysneulat eivät saa mennä mistään kohdasta siiven läpi, vaan niiden täytyy kiertää siivet. Nyt siipineulat voi irrottaa ja jos siivet tässä yhteydessä liikahtavat alaspäin, liuskat eivät ole tarpeeksi kireällä. Liuskan kiinnityksen yhteydessä liuska ei saa hinkkautua siipeä vasten, koska muuten siipisuomut irtoavat ja perhosesta tulee kuluneen näköinen.

Kun perhonen on kuivunut, liuskat poistetaan ja perhonen on valmis kokoelmaan etiketöinnin jälkeen. Pienet perhoset kuivuvat normaalissa huoneilmassa muutamassa päivässä, isot kiitäjät vaativat useamman viikon.

Etiketöinti

Perhosten etiketöinti on tärkeää, sillä ilman etikettiä perhosen tieteellinen arvo on menetetty. Etiketti on pieni paperilappu, joka sisältää vähintään seuraavat tiedot pyydystetystä yksilöstä: maa, maakunta, kunta, koordinaatit, päivä ja tallettajan nimi.

Etiketin voi tehdä tietokoneella pienintä kirjainkokoja käyttäen, jolloin etiketin lopullinen koko on noin 1 cm x 0.5 cm. Etiketti lävistetään samaan neulaan kuin perhonen. Etiketit kannattaa tehdä heti levityksen tai neulauksen jälkeen, etteivät pyyntitiedot pääsisi unohtumaan. Alla on suurennettu etikettimalli Helsingistä kerätylle perhoselle, jossa FIN tarkoittaa Suomea ja U Uusimaata, leg. tarkoittaa perhosen tallettajaa:

FIN U: Helsinki 667:38 10.07.2000 S. Suomalainen leg.
--

Etiketeissä käytetään luonnontieteellisiä maakuntamerkintöjä. Maakunnat ja niiden lyhenteet ovat seuraavat:

Ahvenanmaa A
Varsinais-Suomi V
Uusimaa U
Etelä-Karjala EK
Satakunta St
Etelä-Häme EH
Etelä-Savo ES
Laatokan Karjala LK
Etelä-Pohjanmaa EP

Pohjois-Häme PH
Pohjois-Savo PS
Pohjois-Karjala PK
Keski-Pohjanmaa KP
Kainuu Kn
Pohjois-Pohjanmaa
- eteläinen PPe
- pohjoinen Ppp
Kuusamo Ks

Kemin Lappi
-läntinen KLI
-itäinen KLi
Enontekiön Lappi EnL
Inarin Lappi InL

Koordinaatit

Koordinaatit ilmoitetaan yleensä yhtenäiskoordinaatistoa käyttäen. Yhtenäiskoordinaatisto on merkitty peruskarttoihin punaisella ruudukolla. Koordinaatit merkitään vähintään 10 kilometrin tarkkuudella. Monissa tapauksissa on syytä käyttää suurempaa tarkkuutta, mm. uhanalaiset lajit on syytä etiketöidä vähintään 1 kilometrin tarkkuudella. Samoin vakituisten keräilypaikkojen koordinaatit voi merkitä tarkemmin, automaattiryysien paikat jopa sadan metrin tarkkuudella.